

Тема 14. Вирази, рівняння та нерівності з модулями

1. Рівняння з модулями

Означення. Модуль (абсолютна величина) числа x позначається як $|x|$ і визначається як відстань числа x від нуля на числовій прямій. Модуль має наступні властивості:

1. $|x| = x$, якщо $x \geq 0$
2. $|x| = -x$, якщо $x < 0$
3. $|x| \geq 0$ для будь-якого x

Рівняння з модулем має форму $|P(x)| = a$, де $P(x)$ — поліном, а a — невід'ємне число. Розв'язок такого рівняння зводиться до розв'язання двох рівнянь: $P(x) = a$ і $P(x) = -a$.

Приклад:

$$|x - 3| = 5$$

$$\begin{aligned} x - 3 &= 5 \text{ або } x - 3 = -5 \\ x &= 8 \text{ або } x = -2 \end{aligned}$$

2. Нерівності з модулями

Означення. Нерівності з модулем можуть мати кілька форм, наприклад, $|P(x)| < a$, $|P(x)| > a$, де $P(x)$ — поліном, а a — додатне число.

Приклад:

1.

$$\begin{aligned} |x + 2| &< 3 \\ -3 &< x + 2 < 3 \\ -5 &< x < 1 \end{aligned}$$

2.

$$|2x - 4| > 6$$

$$2x - 4 > 6 \text{ або } 2x - 4 < -6$$

$$2x > 10 \text{ або } 2x < -2$$

$$x > 5 \text{ або } x < -1$$

3. Системи рівнянь і нерівностей з модулями

Приклади

1.

$$\begin{cases} |x + 1| < 4 \\ |x - 2| > 1 \end{cases}$$

1. $|x + 1| < 4$ розбиваємо на $x + 1 < 4$ і $x + 1 > -4$, отже, $-5 < x < 3$.

2. $|x - 2| > 1$ розбиваємо на $x - 2 > 1$ і $x - 2 < -1$, отже, $x > 3$ або $x < 1$.

Об'єднуючи ці умови, отримуємо $x < 1$, оскільки це єдина частина, яка задовольняє обидві умови системи.

2.

$$\begin{cases} |x - 3| + |x + 2| = 8 \\ |x + 1| - |x - 4| = 3 \end{cases}$$

Хід розв'язку системи рівнянь з модулями вимагає розглядати різні випадки залежно від значення x . Для кожного модуля в рівнянні ми визначаємо інтервали, де вираз всередині модуля є позитивним або негативним. Розглянемо кожен випадок окремо.

Розглянемо перше рівняння системи: $|x - 3| + |x + 2| = 8$. Розбиваємо числову пряму на інтервали за критичними точками модулів, тобто: $x < -2$, $-2 \leq x < 3$, і $x \geq 3$.

1. Для $x < -2$:

$$-(x - 3) - (x + 2) = 8$$

Розв'язуємо отримане лінійне рівняння.

$x = -3,5$ – корінь задовільняє умову

2. Для $-2 \leq x < 3$:

$$(x - 3) + (x + 2) = 8$$

Розв'язуємо отримане лінійне рівняння.

$x = 4,5$ – корінь виходить за межі допустимої множини

3. Для $x \geq 3$:

$$(x - 3) + (x + 2) = 8$$

Розв'язуємо отримане лінійне рівняння.

$x = 4,5$ –корінь задовільняє умову

4. Розглянемо друге рівняння системи: $|x + 1| - |x - 4| = 3$. Аналогічно розбиваємо числову пряму на інтервали: $x < 1$, $1 \leq x < 4$ і $x \geq 4$.

5. Для $x < 1$:

$$-(x + 1) - (x - 4) = 3$$

Розв'язуємо отримане лінійне рівняння.

$x = 0$ –корінь задовільняє умову

6. Для $1 \leq x < 4$:

$$(x + 1) - (x - 4) = 3$$

Розв'язуємо отримане лінійне рівняння.

Дане рівняння не має розв'язку

7. Для $x \geq 4$:

$$(x + 1) - (x - 4) = 3$$

Розв'язуємо отримане лінійне рівняння.

Дане рівняння не має розв'язку

8. Після розв'язання лінійних рівнянь для кожного інтервалу, перевіряємо, чи розв'язок лежить у відповідному інтервалі та задовольняє обидва рівняння системи: серед усіх розв'язків лише $x = -3,5$ лежить у інтервалі допустимих значень. Тепер перевіримо, чи задовольняє воно умову обох рівнянь:

$$\begin{cases} |-3,5 - 3| + |-3,5 + 2| = 8 \\ |-3,5 + 1| - |-3,5 - 4| = 3 \end{cases} \quad \begin{cases} 6,5 + 1,5 = 8 \\ 2,5 - 7,5 \neq 3 \end{cases}$$

Отже, система немає розв'язку.